

Asia: VN/10618/2024

Lausuntopyyntö: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi – Työryhmän mietintö

1. Yleiset huomionne

Keskuskauppakamari toteaa, että direktiivien tavoitteet vihreän siirtymän edistämiseksi ovat sinällään kannatettavia. Nykytilanteessa kuluttajien voi olla vaikeaa erottaa aidosti vastuullisesti toimivia yrityksiä ja niiden tuotteita. Valitettavasti kumpaankin direktiiviin sisältyy paljon tulkinnanvaraisuutta määritelmien osalta. Epäselvän ja tulkinnanvaraisen sääntelyn noudattaminen aiheuttaa yrityksille haasteita ja saattaa jopa johtaa siihen, että yritykset eivät uskalla antaa tuotteistaan vastuullisuuteen liittyvää informaatiota. Keskuskauppakamari pitää toivottavana, että selkeitä tulkintaohjeita ja toimintamalleja julkaistaisiin ripeällä aikataululla.

Sääntelyn tulkinnanvaraisuus voi johtaa myös erilaisiin kansallisiin tulkintoihin eri jäsenvaltioissa, mikä ei ole sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta toivottavaa. Lisäksi erinäisten tiedonantovelvoitteiden jatkuva lisääminen ei ole kuluttajienkaan näkökulmasta perusteltua, koska tietotulvan keskeltä olennaisen tiedon seulominen muuttuu yhä haasteellisemmaksi.

EU-lainsäädännöstä koituu yrityksille merkittävää hallinnollista taakkaa ja näin ollen on tärkeää, ettei tätä taakkaa lisätä kansallisella lisäsääntelyllä. Tämän osalta direktiivien täytäntöönpanossa on onnistuttu ja kansallista lisäsääntelyä ei lähtökohtaisesti vaikuttaisi olevan, lukuun ottamatta yhtä kirjausta valtioneuvoston asetuksen perustelumuiutioluonnoksessa. Myös jatkovalmistelussa on syytä pitää huolta siitä, että yritysten hallinnollista taakkaa ei lisätä kansallisella lisäsääntelyllä. Lisäsääntelyä ei tule asettaa myöskään kansallisten viranomaisten antamassa ohjeistuksessa.

Keskuskauppakamari pitää haasteellisena sitä, että direktiivit eivät mahdollista kunnollista ja riittävää siirtymäaikaa. Pakkausmerkintöjen uudistaminen on työlästä, erityisesti ottaen huomioon määritelmien tulkinnanvaraisuus. Mikäli vanhoilla pakkausmerkinnöillä ei voida enää myydä

tuotteita siirtymäajan jälkeen, aiheuttaa tämä yrityksille merkittäviä lisäkustannuksia ja tarpeetonta hävikkiä, jota ei voida pitää direktiivin tavoitteiden mukaisena.

2. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

-

2.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

Keskuskauppakamari toteaa, että tavoitteet ja tarkoitus sääntelyn taustalla ovat sinällään kannatettavia. Osa ehdotettavista lisäyksistä voi parhaimmillaan täsmentää nykytilaa. Osa sääntelystä on kuitenkin valitettavan tulkinnanvaraista. Tulkinnanvaraisuudesta ja sääntelymuutoksista aiheutuu väistämättä yrityksille kustannuksia, suhteellisesti eniten pienille ja mikroyrityksille. Kustannuspaine saattaa johtaa tilanteeseen, jossa vain suurimmat toimijat kykenevät todentamaan väitteensä ja pienet jättävät vastuullisuusviestinnän tekemättä, vaikka hyviä esimerkkejä ja käytäntöjä vastuullisesti toimimiseen löytyy usein nimenomaan pk-yrityksistä. Selkeät tulkintaohjeet voisivat erityisesti hyödyttää pieniä yrityksiä esittämään ympäristöväittämiä lain vaatimukset täyttävällä tavalla.

2.2 Valtioneuvoston asetuksen uudistaminen ja perustelumuistio

Valtioneuvoston asetuksessa kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa säädetään menettelyistä, joita pidetään kaikissa tilanteissa harhaanjohtavina tai aggressiivisina ja siten kuluttajansuojalain 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla sopimattomina (ns. Musta lista). Yritysten ymmärryksen lisäämisen ja lainsäädännön helppolukuisuuden näkökulmista olisi suotavaa, että ns. musta lista sisällytettäisiin suoraan kuluttajansuojalakiin eikä erilliseen valtioneuvoston asetukseen. Lisäksi olisi suotavaa, että lainsäädännöstä ilmenisi selkein lähdeviittauksin, mitkä kestävyysmerkinnät ovat viranomaisten vahvistamia ja sen perusteella sallittuja.

Keskuskauppakamari pitää kuitenkin sinänsä perusteltuna sitä, että asetus on otettu kokonaistarkasteluun ja uudistettaisiin kokonaisuutena muutostarpeiden laajuuden vuoksi. Perustelumuistio helpottaa hankalan kokonaisuuden hahmottamista.

Keskuskauppakamari toteaa, että monet määritelmistä (mm. kestävyysmerkintä, sertifiointi, ympäristöväittämät ja tunnustettu erinomainen ympäristönsuojelullinen taso) ovat hyvin laajoja ja monilta osin myös epäselviä ja tulkinnanvaraisia. Keskuskauppakamari pitää hyvänä sitä, että perustelumuistioluonnoksessa on pyritty rajaamaan kansallisesti sitä, mitkä merkinnät eivät kuulu kestävyysmerkinnän määritelmään. Tältä osin tarvittaisiin kuitenkin vielä pikaisesti komissiolta tarkempia tulkintaohjeita. Muutoin tulkintakäytäntö voi johtaa eri jäsenmaissa eri lopputuloksiin. Lisäksi yritysten kannalta olisi tärkeää saada myös kansallisen valvovan viranomaisen ohjeistusta tulkinnasta mahdollisimman ripeällä aikataululla.

2.3 Valvonta ja seuraamukset

Keskuskauppakamari toteaa, että epäselvä ja tulkinnanvarainen sääntely yhdistettynä ankariin sanktioihin saattaa aiheuttaa sen, että yritykset eivät uskalla antaa tuotteistaan vastuullisuuteen liittyvää informaatiota, koska haluavat kaikin keinoin välttää riskiä mahdollisesta väärin toimimisesta. Myös tästä syystä olisi oleellista saada ripeällä aikataululla komissiolta selventävät ohjeet säännösten tulkinnasta.

Toisaalta valvonnan osalta voidaan esittää huoli valvonnan kansainvälisestä yhtenäisyydestä ja tehokkuudesta tilanteessa, jossa valvonnan resurssit, priorisointi ja asiantuntemus vaihtelevat suuresti EU-jäsenvaltioiden kesken, ja valvonnalla ei ole pystytty puuttumaan EU:n ulkopuolelta verkon välityksellä tilattavien tuotteiden räikeästi lainvastaisiin markkinointikäytäntöihin.

2.4 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.3.2026, ja sen nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026. Direktiivissä ei ole huomioitu sitä, että elinkeinonharjoittajien varastoissa voi olla sääntelyn soveltamisen alkaessa vielä tuotteita, joiden merkinnät eivät vastaa kaikilta osin ympäristövaihtamien ja kestävyysmerkintöjä koskevia uusia vaatimuksia. Pahimmillaan tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaan, voisi olla tarpeen hävittää. (Ks. tarkemmin työryhmän mietinnön s. 61–62).

Mietinnössä todetun mukaisesti Suomi pyrkii edelleen löytämään ratkaisua tähän direktiivin tavoitteiden vastaiseen kielteiseen ympäristövaikutukseen sekä yrityksille aiheutuvaan liiketaloudelliseen tappioon ja hallinnolliseen taakkaan neuvottelemalla asiasta Euroopan komission kanssa.

Jatkovalmistelussa arvioidaan, miten mietinnössä esiin nostettu ongelma olisi ratkaistavissa. Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa siihen, mitä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin artikloja siirtymäratkaisun tulisi koskea ja miten mahdollinen siirtymä tulisi toteuttaa.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä sitä, että Suomi pyrkii aktiivisesti löytämään ratkaisun tähän kysymykseen, joka on ensinnäkin direktiivin tavoitteiden vastaista ja lisäksi aiheuttaisi yrityksille sekä merkittävää liiketaloudellista tappiota että hallinnollista taakkaa. Olisi vihreän siirtymän vastaista tuhota suuret varastot käyttökelpoisia tuotteita. Tämän vuoksi olisi erityisen tärkeää ponnistella kaikin mahdollisin keinoin sen edistämiseksi, että komissio myöntäisi direktiiville riittävän siirtymäajan, esimerkiksi 24 kuukautta. Ennen soveltamispäivää pakatut tuotteet saisivat olla markkinoilla tämän siirtymäajan, jolloin voitaisiin estää tarpeettoman jätteen synty ja mittavat yritystappiot.

Mikäli direktiivi pysyy nykyisellään ja siirtymäaikaa ei tule, on pyrittävä löytämään jokin järkevä kansallinen siirtymäratkaisu. Tällainen voisi olla esimerkiksi tuotteiden tarroitus niiden tuhoamisen sijaan. Tarra voisi olla QR-koodi, joka ohjaisi ajantasaiseen verkkoselosteeseen, jossa asiaa ja väitteitä on tarkemmin avattu.

3. Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

Direktiivissä asetetaan tavaroiden valmistajille korjausvelvollisuus, joka tulee suorittaa joko maksutta tai kohtuulliseen hintaan sekä kohtuullisen ajanjakson kuluessa. Tavoitteena on muun muassa kannustaa kuluttajia käyttämään kulutustavaroita entistä pidempään korjauttamalla viallisia tavaroita ja ostamalla enemmän käytettyjä ja kunnostettuja tavaroita sekä edistää korjausalaa. Tavoitteet ovat tervetulleita ja kannatettavia. Toisaalta sääntelyyn sisältyy paljon tiedonantovelvoitteita sekä tulkinnanvaraisia käsitteitä tai vaikeasti selvitettäviä asioita, kuten esimerkiksi se, onko korjaaminen oikeudellisesti tai tosiasiallisesti mahdotonta. Lisäksi haasteita voi olla myös ammattitaitoisten korjaajien saatavuudessa.

Keskuskauppakamari pitää hyvänä sitä, että eurooppalaisen korjaustietolomakkeen käyttäminen olisi elinkeinonharjoittajalle vapaaehtoista. Elinkeinoonharjoittaja olisi sidottu lomakkeella antamiinsa korjausehtoihin 30 päivän ajan, jota voidaan pitää varsin pitkänä.

3.2 Jätelain muutokset

Keskuskauppakamari toteaa, että varaosien ja työkalujen parempi saatavuus sinänsä on kannatettavaa. Valmistaja ei ehdotetun sääntelyn mukaan saisi estää riippumattomia korjaajia käyttämästä alkuperäisiä tai käytettyjä varaosia, yhteensopivia varaosia ja 3D-tulostuksesta peräisin olevia varaosia niiden ollessa laissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Vaatimuksenmukaisuuden edellyttäminen on tärkeää, jotta korjaaminen esimerkiksi käytetyllä tai 3D-tulostetulla varaosalla ei aiheuttaisi tarpeetonta tuoteturvallisuusriskiä. Tältä osin on kuitenkin todettava, että joissain tilanteissa vaatimuksenmukaisuuden osoittaminen voi olla haastavaa.

3.3 Valvonta ja seuraamukset

-

4. Vaikutusten arviointi

-

4.1 Yleiset huomionne

-

4.2 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

Sääntely sisältää merkittävää hallinnollista taakkaa yrityksille. Lisäksi direktiivin tiukka täytäntöönpanoaikataulu voi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia seuraamuksia, mikäli tuotteita joudutaan hävittämään.

4.3 Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

5. Ehdotus korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi. Tavaroiden korjaamisdirektiivin 13 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat vähintään yhden toimenpiteen, jolla edistetään korjaamista.

Jäsenvaltion on ilmoitettava siitä Euroopan komissiolle viimeistään 31.7.2029. Työryhmä ei ole tässä vaiheessa päättänyt esittämään mitään yksittäistä toimenpidettä artiklan täytäntöön panemiseksi. Voitte kuitenkin alla ehdottaa näkemyksenne korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi.

-

6. Muut huomiot

-

Harju Raisa
Keskuskauppakamari